# AN'ANAVIY IJROCHILIK DARSLARIDA ILG`OR PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNI TADBIQ ETISH TEXNOLOGIYASI

**Xusanov Nuriddin, Boltaboyev Lutfullo**
Respublika musiqa va san'at kolleji

Musiqa darsi o`z tabiatiga ko`ra ham san`at, ham tarbiya darsidir. Uni rang –barang, sermazmun va qiziqarli tashkil qilish har bir o`qituvchidan katta pedagogik va professional mahorat talab qiladai . "Bolalarni san`atga o`rgatish nihoyatda murakkab" – deb ta`kidlaydi taniqli kompozitor – pedagog D.B.Kabalevskiy, - hamma murakkabligi shundaki, ularni emotsional tarzda qiziqtirmay turib chinakam san`atga o`rgatish mutlaqo mumkin emas.

Bu o`rinda musiqiy mashg`ulotlar jarayonida o`quvchilarning ijodiy faolligini ta`minlash alohida ahamiyatga molik. Musiqani tushunish, uning hissiy - emotsional ta`siridan bahramand bo`lish bilim, malaka va ko`nikmalar qatori emotsional his – tuyg`ularning ishtirokiga ham bog`liq. Asarni ijro va idrok etishda his – tuyg`ular qanchalik faol va chuqur bo`lsa, ularni tushunish va o`zlashtirish, ta`sirlanish shuncha ongli va samarali bo`ladi. Bu holatlar esa o`z o`rnida ijodiy faollik natijasida sodir bo`ladigan jarayondir. Zero, zerikarli va bir xillik sinfda jonli hissiyot holatini vujudga keltira olmaydi. O`quvchilarni darsga qiziqtirish birinchi navbatda tinglash va ijro etish uchun tanlanadigan repertuar va uslublarga (an`anaviy yoki interfaol metodlar) bog`liq.Boshlang`ich sinflar uchun tanlanadigan asarlar repertuarining asosiy mezoni ularning yoshi, qiziqishi, bilim va malakalari, ko`nikmalari darajasiga bog`liq.

Shunga muvofiq qo`llaniladigan metodlar ham ko`proq o`yin xarakterida bo`lishi maqsadga muvofiq bo`ladi. Sho`x, o`yinbop, raqs ishtirokida turli musobaqa tarzida uyushtiriladigan va tematikasi bolalar dunyosiga mos ertak qahramonlari, hayvonlar, parrandalar, o`simliklar, tabiat manzaralari, qushlar obrazlari bilan bog`liq asarlar o`quvchilarda darsga nisbatan qiziqish va havas uyg`ota oladi, estetik hissiyotlarini, musiqiy qobilyatlarini o`stirib boradi. Bu o`rinda zamonaviy qo`shiqlar qatori xalq qo`shiqlaridan, qardosh xalqlar va kompozitorlari asarlaridan foydalanish darslarni yanada sermazmun va faol bo`lishini ta`minlaydi, yoshlarda xalq musiqa merosiga bo`lgan mehr va muhabbat tuyg`ularini shakllanishiga kuchli ta`sir etadi. Har bir darsda ijodiy faollik yuzaga keladi.

Zamonaviy musiqa madaniyati darslarini badiiy – pedagogik asar deb hisoblash mumkin. Chunki uni o`qituvchi o`z individual ijodidan va tajribasidan kelib chiqqan holda yaratadi. Darsning kompozitsiyasi va dramaturgiyasi, uning badiiy – pedagogik g`oyasi, maqsad va vazifalari, shakllari, metodik usullari va texnologiyalari ham o`quvchilarda musiqaga, o`quv materiallariga qiziqishni o`stirish, ularga musiqa san`ati va madaniyatining ma`naviy mazmunini singdirish, zamonaviy musiqali ijodiy faoliyatni anglashi – bularning hammasi o`qituvchining ijodiy yondashuvchanligining mahsuli hisoblanadi.

O`qituvchi musiqa darsini (bir soatlik) rejasini tuzganda maqsad, vazifasini, mavzusini, turini va o`qitish shakllarini, musiqiy faoliyatlarni va ular mazmunida o`quvchilarga beriladigan bilimlar, qo`llaniladigan uslublar, texnologiyalarni aniqlab, so`ng darsning senariysini yaratadi. Darsning har bir faoliyati: musiqa tinglash, jamoa bo`lib kuylash, musiqa savodi, ritmik harakatlar, musiqa cholg`u asboblarida jo`r bo`lish, o`yinlar – bir – biri bilan bog`lanib , uzviylashtirilgan bo`lishi kerak. Bunda o`quvchilarni darsga faol qatnashtirish uchun turli xil texnologiyalar, vositalar, metod va usullar qo`llaniladi.

Ma`lumki, har qanday pedagogik texnologiya ta`limning yangi loyihasini rivojlantiruvchi ta`lim tamoillariga asoslangan bo`lib, o`quvchi shaxsiga yo`naltirilgan bo`lishi kerak. O`qituvchi va o`quvchi, o`quvchilar va o`qituvchining hamkorligi o`zaro muloqot, bir – biriga ko`rsatadigan

ta`siri zamonaviy talablar asosida tashkil topishi lozim. Bunday jarayonda o`quvchilar bilan hamkorlikda ishlash malakalari shakllanadi. O`quvchilarning faol, samarali faoliyat ko`rsatishiga yo`naltirilgan ta`lim jarayonining metodik ishlanmasidan farqli ravishda, ta`limning pedagogik texnologiyasi ta`lim oluvchilarga qaratiladi, shuningdek,ularning shaxsiy va o`qituvchi bilan birgalikdagi faoliyatini hisobga olgan holda o`quv materialini o`zlashtirishiga sharoit yaratadi.

Pedagogik texnologiya turini tanlash dars va mashg`ulotlarda qaysi darajadagi bilim va ko`nikmalarni o`zlashtirish nazarda tutilganligiga bog`liqdir.

O`qitish jarayonida qo`llaniladigan texnologiyalar juda ko`p. Bu texnologiyalar o`quvchilarning yosh xususiyatiga, ko`pchilikni o`qitishga yoki individual mashg`ulotlarga mo`ljallangan bo`ladi.

Hozirgai kunda yangi pedagogik texnologiyalarni o`quv jarayoniga tadbiq etishga bo`lgan qiziqish kundan – kunga kuchayib bormoqda. Chunki, pedagogik texnologiya va interfaol metodlar o`quvchi yoshlarni puxta bilim va malakalarni egallashlarini yengillashtiradi, qulaylik tug`diradi. Shu o`rinda biz o`zimizning amaliy tajribamizda qo`llagan ayrim texnologiyalarga qisqacha to`xtalib o`tamiz.

WORDLY
KNOWLEDGE